

Cronica Internă

— Fischerland —

Camera de comerț din Botoșani a găsit un mijloc de a serbători anul jubilar care îi face toată cinstea. Ea a însărcinat pe secretarul său, d. Lazăr Teodoru, de a publica o „Dare de samă“ asupra stărei economice a județelor din circumscripția acestei camere (Botoșani, Dorohoi, Suceava).¹⁾

Lucrării d-lui L. Teodoru, din punctul de vedere pur științific, i s'ar putea face mai multe observațiuni. D-sa, de pildă, în ce privește producțiunea pământului nu ne dă cifre mijlocii pentru o perioadă mai lungă, spunem, de cinci ani, pentru ca să fie compensate flucuațiunile anuale, alt de mari la noi, ci opune numai datele relative la anii 1905 și 1865. De asemenea toate exploatațiunile agricole D-sa împarte numai în două grupe: cele ce intră 100 de hectare le numește „mari“, și cele ce nu ajung această întindere—„mici“. Dar vădit, că, pe de o parte, moșiile „mari“ de 100 hectare, au cu totul altă însemnătate ca cele de 500, de 1000 sau 5000 și mai multe hectare: iar, pe de altă parte, în numărul exploatațiunile „mici“, intră, vădit, și pământurile țărănești și alte proprietăți,—și cel mai mare interes ar fi avut aci datele relative numai la gospodăriile țărănești față de celelalte mici și mari, împărțite rațional în mai multe grupe.

Dar ori-și cum, mulțumită d-lui Teodoru ne putem da seamă de adevărata fizionomie a acestor trei județe din Moldova de sus, cari în stilul discursurilor solemne sînt glorificate ca „grînzarul României“, și cari mai cu drept ar trebui să poarte numele mai glorios de *Fischerland*.

Nu numai pentru că însăși lucrarea Camerii de Comerț a fost silită să constate că în minele „Asociațiunii Fischer“ se află, numai în aceste trei județe, 90 mii de hectare (în Botoșani 40 mii, Dorohoi 42 mii și Suceava 8 mii)²⁾—ceea ce face a **putra parte** din întinderea totală a „proprietăților mari“ (vădit, proporția ar fi fost și mai suggestivă,—dacă între proprietățile „mari“ n'ar fi fost cuprinsă petece de 100—200 hectare, cari de sigur nu interesează nici pe *Fischerii* adevărați, nici pe *Fischerozii* de primele ranguri, ci cel mult sînt lăsate pe mina *Fischeruncuților* de mina a zecea). Dar în aceste județe găsim în toată floarea lui sistemul *Fi-*

1) Camera de comerț și industrie, circumscripția IX, Botoșani,—„Dare de samă asupra stării economice a județelor Botoșani-Dorohoi-Suceava“, Botoșani 1906.

2) *Op. cit.*, pag. 94.

scherman, care dacă întâiu a fost aplicat de Fischeri (și deci aceștia au dreptul să-i impună numele lor),—apoi a găsit adepți de toate legile și de toate neamurile,—*Fischeri* nediscutabili, indiferent dacă sînt sau nu supuși vre-unei „protecțiuni“, sau sînt chiar strănepoți „drepți de ai lui Traian.

Sistemul e genial în toată simplitatea lui: adunînd prin arendare în minele unei asociațiuni puternice latifundii fantastice îl faci pe moșicul să nu mai poată „crieni“; lipit de bucățica lui de pămînt, avînd nevoie de pășune, țăranul e silit să primească legea potentatului de latifundii,—„că dacă te duri,—cum spunea un țăran la Congresul Băncilor populare,—o cale de două poștii, tot de el dai“.... O ilustrație vie a „liberei concurențe“, glorificate în manualele de Economie politică...

Reușita sistemului a fost asigurată printr'o combinație fericită între „capitalul străin“ (cel indigen n'ar fi fost îndestulător pentru o operație alit de vastă), pe de o parte, și—pe de altă parte—nemernicia boerilor noștri, cari, neputîndu-și ținea moșiile, au știut să impace dilirambele pentru „articolul 7“ cu exploatarea nevoiei de pămînt a țăranului, prin trecerea acestor moșii în minele celor ce pot dispune de „capitalul străin“ (boerii înșiși—vai!—nu au destulă „suprafață de credit“ față de acest capital)...

Mulțumită acestui sistem, cum ne arată „Darea de seamă“, în județul Botoșani 76,30%,—în Dorohoi 72% și în Suceava 75% din întinderea totală a „proprietăților mari“ sînt date în arendă! ¹⁾ Desigur, dacă între proprietățile mari nu s'ar fi socotit și cele de 100—200 de hectare, proporția ar fi fost de cel puțin 90%: destul să cităm, că cele 40.000 de hectare ale Fischeresților din Botoșani sînt cuprinse numai în opt moșii,—adică în mijlocie 5000 hectare de moșie (în Dorohoi și Suceava această mijlocie e de 2000 hectare). Din nenorocire „Darea de seamă“ concretizînd latifundiile „asociațiunii Fischer“, nu amintește despre celelalte „asociațiuni“, foarte puternice și acele, și toate sînt animale de același spirit.

Socot că am lămurit pe deplin, pentru ce m'am simțit în drept să dau „grinarului Romîniei“ numele sonor de *Fischerland*.

Să vedem acum rezultatele sistemului pentru situația economică a țărănimii, care are mare însemnătate pentru economia națională,—lăsînd la o parte celelalte considerațiuni,—chiar din punctul de vedere al întinderii teritoriale, fiindcă în Fischerland aproape 53% din pămînturile cultivate aparțin țărănilor (67,50% în Suceava; 48,20% în Dorohoi, 44,50% în Botoșani). ²⁾

Pentru a judeca această situație avem un criteriu sigur,—numărul de vite de muncă în gospodăriile țărănești: în condițiunile agriculturii noastre într'o gospodărie țărănească normală e nevoie, cel puțin, de o *păreche de boi*.

Și din „Darea de seamă“ aflăm, că în județul Botoșani din 36,989 „capi de familie rurale“, 1005 au patru sau mai multe „animale trăgătoare“,—adică numai 2,70% din numărul total de capi de familie;

2437 (6,50%) capi de familie au cite 3 „animale trăgătoare“;

7944 (21%) au numai cite două vite de muncă; și

5360 (14,50%) au numai cite un singur „animal trăgător“.

1) *Ibid.*, p. 93—95.

2) *Ibid.*, p. 34.

· Cea ce însumă, că în „grătarul României“ din 37,000 țărani, capi de familie, numai 16,746,—adică 40%,—au vite de muncă, iar restul de 60% n'au nici un „animal trăgător“!...¹⁾

Dacă ne uităm mai de aproape la aceste cifre, situația apare și mai rea, fiindcă e vădit, că țărănul, care are numai un cal sau chiar doi cai, fără boi, nu poate duce o gospodărie normală (el se poate, cel mult, ocupa cu cărușia, sau trebuie să intre în diferitele combinații cu vecinii, cari au boi) și deci din cifrele de mai sus trebuie să mai lăsăm la o parte pe cei 5,300 cu un singur „animal trăgător“, iar dintre cei cu două vite, pe cei 2,700, cari au numai doi cai (cei cu trei vite, presupunem că pot duce gospodăria, chiar dacă au doi cai și un bou),—atunci numărul țărănilor, cari au vite îndestulătoare pentru gospodărie, se reduce aproape la jumătate, la 8,700,—adică la 23%, mai puțin de un sfert, din numărul total al familiilor țărănești, iar 77% peste trei pătrini, nu-și pot duce gospodăria din lipsă de vite.

Mai mult, „Darea de seamă“ ne arată că din aceștia sînt 10,219 țărani, capi de familie,—adică 28%,—cari n'au măcar o vacă, ca să poată avea copiii lor o lingură de lapte!...

Și mai frumos stau lucrurile în județul Dorohoi,—acolo din 37,900 capi de familie,—au :

1331 (3,5%)—cel puțin patru vite de muncă ;

1218 (3,2%)—trei vite ;

8897 (23,4%)—două vite de muncă ;

2784 (7,3%)—un singur „animal trăgător“.

Adică, au vite de muncă numai 37% din familiile țărănești, iar 63% nu au nici un singur „animal trăgător“. Dar dacă și aici vom scădea pe cei ce au numai un cal, doi, și deci nu pot avea o gospodărie independentă, ajungem la un rezultat groaznic: numai 17,7% au cel puțin o păreche de boi,—iar restul de 82,3% nu au vite îndestulătoare pentru gospodărie...²⁾

Din aceștia sînt 10242 capi de familie țărănești,—iarăși 28%,—fără nici o vacă!...

Pentru ca să nu obosească pe cititori și cu cifrele relative la județul Suceava, cari se pot găsi la pagina 123 din „Darea de seamă“,—dați numai rezultatele.

Aci numai 34% din țărani au vite de muncă, iar 66% sunt lipsiți de ele,—iar cel puțin o păreche de boi are numai 17,4% din familiile țărănești,—restul de 82,6% nu-și pot duce gospodăria ; și 32% nu au nici o vacă...

Și ce e mai trist : față de ancheta analoagă, făcută de Camera de Comerț din Botoșani cu cinci ani înainte, în 1900, rezultă că dacă în Botoșani și Suceava situația a rămas aproape aceeași (deși, față de înmulțirea populației ea și aci e relativ mai rea),—în Dorohoi, țara de baștină a Fischeșismului, ea s'a înrăutățit și în mod absolut.

Imi permit să citez un pasaj din „Darea de seamă“:

„La 1900 erau în jud. Dorohoi 547 capi de familie cu 4 sau mai multe animale trăgătoare, azi numărul lor s'a ridicat la 1331.

„La 1900 erau 1420 capi de familie cu 3 animale trăgătoare azi sînt „numai 1218 (o scădere de 14,3%).

1) *Ibid.* p. 118.

2) *Ibid.* p. 120.

„La 1900 erau 9416 capi de familie cu 2 animale trăgătoare, azi, numărul lor a scăzut la 8897 (scădere de 6%).

„La 1900 erau 4056 capi de familie cu un animal trăgător, azi sînt numai 2784 (scădere de 31,2%) !..

„Numărul vacilor sătenilor de la 22624 cîte erau în 1900 a scăzut la 20417 (cu 10%); numărul oilor sătenilor de la 69104 în 1900 a scăzut la 57723 (cu 16,6%) în 1906, iar numărul porcilor sătenilor, de la 28690, cîți erau în 1900, a scăzut la 17000,—cu 41%,—în 1906... ”

„In schimb numărul boilor proprietarilor și arendașilor a crescut de la 8700 din 1900 la 13370 în 1906, adică cu 54% !... ”)

E caracteristic, că țărăni mai înstăriți și-au putut încă spori numărul de vite, dar mulțimea celor mijlocași și codași a pierdut alt de mult, încît gospodăria țărănească, în total, e în mare pierdere, pe cînd bogăția arendașilor tot crește... ”

Așa dar, pentru întreg Fischerlandul, putem rezuma datele de mai sus astfel :

30% din țărăniime,—care reprezintă 140,000 de suflete, nu au nici o vacă,—„aceste suflete curat românești,—cum spune *Darea de samă*,—nu puteau minca lapte, briuză și unt în primăvara anului jubilar ! ”

Alți 50% chiar dacă au cîte o vacă sau cîte un cal, nu-și pot duce gospodăria cu vitele lor (adică împreună 80% țărani nevolnici !),—și numai—

20% din țărani Fischerlandului au vitele necesare pentru gospodăriile lor.

Și această țărăniime are în stăpînirea ei mai mult de jumătate, 53% din pămînturile cultivate !

Dar ni se va spune, că cei 30%,—peste 30,000 de familii, cari nu au măcar o vacă, nu mai sînt gospodari ; deși nominal le aparțin pămînturile ce li s'au dat la împrietărire, în realitate sînt adevarați proletari, dați în robia desăvîrșită... „capitalului străin”.

Fie ! să-i ștergem !

Dar și din restul, cu adevărat cultivatori de pămînt, numai 28%, (mai puțin de o treime,—sînt inzeștrați indestulător pentru munca pămînturilor lor, iar restul de 72% sînt siliți, cum ne spune „*Darea de samă*” să pună în jug și vacile, și caii, și să facă fel de fel de combinații mai multe familii împreună, ca să-și poată lucra ogoarele.

Cum ? cu ce rezultate ?

Datele relative la productivitate ne răspund la această întrebare :

În 1905 producția cea mijlocie a porumbului pe hectar, în Botoșani, pe proprietățile mari a fost de 14 hectolitri, pe cele țărănești—numai 9 hectolitri, adică—o scădere de 36% ;

În Dorohoi cifrele respective sînt 15, 9 și 12, 6 de hectolitri pe hectar,—o scădere de 21% ;

Iar în Suceava—10 și 6, 7 de hectolitri,—iarăși o scădere de 33%)

Ce înseamnă această scădere de producție, puteți vedea din următoarele cuvinte ale „*Darei de samă*” :

„Valoarea mijlocie brută a recoltei unui hectar de porumb a fost :

1) *ibid.* 121.

2) *ibid.* p. 48.

„In jud. Botoșani de lei 130,50 pentru marii agricultori și de lei 85 pentru micii agricultori.

„In jud. Dorohoi de lei 136,90 pentru marii agricultori și de lei 80,50 pentru micii agricultori.

„In jud. Suceava de lei 94,10 pentru marii agricultori și de lei 60,50 pentru micii cultivatori.

„Iată rezultate înspăimântătoare! Rezultate crude și din nenorocire „adevărate! Cu ast-fel de rezultate în urma cheltuelilor și muncii depusă „pentru cultura unui hectar de porumb, ce-și poate plăti țaranul? Arenda „care prin unile locuri este 100 lei falcea? Munca? Darile? Hrana sa și a „familiei sale la care-l îndrumăm prin circulari? Indatoririle religioase și „familiale etc. etc. ?¹⁾

Și în altă parte se face o socoteală și mai sugestivă :

„Dacă socotim costul culturii unui hectar pentru un sătean avind pământul său propriu: aratul 10 lei, sămînța 3 lei, prașila întâi și a doua „36 lei, culesul, caratul, dislăcatul, pusul în coșer 24 lei, și vom adăuga „la acestea și proporția de dări, toate aceste cheltueli să ridică la 73 de „lei de hectar, iar pentru un sătean care nu are pământul său la 100 lei „de hectar. (Dar mai sus s'a spus că plătește numai arenda 100 lei falcea ?)

„Prin urmare, constulăm că unui sătean cu pământul propriu din „jud. Botoșani i-a rămas 12 lei venit net din cultura unui hectar, unuia „din jud. Dorohoi lei 6,50 iar cel din jud. Suceava a rămas dator cu „12 lei 50 bani! Un sătean fără pământ, în județul Botoșani a ră- „mas dator cu 15 lei, în județul Dorohoi cu lei 19,50 bani, iar în „județul Suceava a rămas dator cu lei 39,50 bani!²⁾

A, „grinarul României!“...

Si acum să ne mirăm, că în Fischerland, pe sinul naturii, mor cite 23—24 la mie pe au, pe cind într'o îngrămădire omenească ca Londra numai 15 ?

Si că acolo unde copii din a treia parte a familiilor țărănești nu cur-nosc gustul laptelui : „Din numărul total al morților din sate, copii pina „la cinci ani împliniți reprezintă 42,5 la suta în jud. Botoșani ; 42,4 la suta „în jud. Dorohoi și 50 la suta în jud. Suceava?³⁾

O, Doamne, are cine-va orhi să vadă și urechi să audă în țara aceasta?

Și mă întreb: oare nu pentru a ne feri de ast-fel de constatări „bar- „bații de stat“ ai României, în veacul XX-lea, se opun încă la organizarea „unui serviciu statistic ca în toată lumea ?...

Cu atât mai mult trebuie să fim recunoscători Camerii de Comerț din Botoșani pentru lucrarea ei.

Și regretăm, că lipsa de spațiu nu ne permite să relevăm și alte fapte ce rezultă din ea. Dar poate vom reveni.

C. S.

1) *Ibid.*, p. 50.

2) *ibid.*, p. 87.

3) *ibid.*, p. 26.